

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ I. SKŁADKI ZUS	33
ROZDZIAŁ I. UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ZDROWOTNE PRACOWNIKÓW	35
1. Osoby objęte ubezpieczeniem jako pracownik	35
1.1. Pojęcie pracownika	35
1.2. Żona zatrudniona przez męża na umowę o pracę	36
1.3. Przekształcenie spółki wieloosobowej w jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością a umowa o pracę	36
1.4. Wspólnik spółki z o.o. będący jednocześnie jej pracownikiem	39
1.5. Wykreślenie pracodawcy z ewidencji prowadzenia działalności gospodarczej	40
1.6. Zatrudnienie żony wspólnika w spółce jawnej	41
1.7. Siostra zatrudniona na umowę o pracę	42
1.8. Pozorność umowy o pracę	42
1.9. Fikcyjna umowa o pracę	43
1.10. Zawarcie pozornej umowy o pracę	45
1.11. Ważność fikcyjnej umowy o pracę	46
1.12. Umowa o dzieło czy umowa o pracę	46
1.13. Umowa o pracę z rolnikiem	46
1.14. Weryfikacja przez ZUS umów o pracę zawieranych z osobami bliskimi	47
2. Obowiązki pracodawców	47
2.1. Obowiązki pracodawców wobec ZUS	47
2.2. Zgłoszenie do ubezpieczeń	47
2.3. Pracownik, a umowa zlecenia i obowiązek zgłoszenia	48
2.4. Obowiązek zgłoszenia członków rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego	48
2.5. Zgłoszenie matki do ubezpieczenia zdrowotnego	49
2.6. Zgłoszenie bezrobotnej żony pracownika do ubezpieczenia zdrowotnego	50
2.7. Bezrobotny członek rodziny, a zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego	50
2.8. Dokumenty zgłoszeniowe za członków rodzin w wyjaśnieniach ZUS	51
2.9. Termin zgłoszenia członków rodziny pracownika do ubezpieczenia zdrowotnego	52
2.10. Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego dziecka pobierającego rentę rodzinną	52
2.11. Zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego dziecka pobierającego rentę socjalną	52
2.12. Podpis pracownika na wyrejestrowaniu z ubezpieczeń	53
2.13. Wyrejestrowanie członków rodziny pracownika	53
2.14. Korekta danych członków rodziny	53
2.15. Termin zgłoszenia do ubezpieczeń	53
2.16. Zmiana nazwiska i adresu zamieszkania	54
2.17. Dowody potwierdzające prawo do świadczeń zdrowotnych	54
2.18. Wyrejestrowanie z ubezpieczeń	55
2.19. Obowiązki pracodawcy po przywróceniu pracownika do pracy	55
3. Zasady finansowania składek	56
3.1. Finansowanie składek	56
3.2. Wysokość składki na ubezpieczenie rentowe	57

3.3. Zmiana wysokości składki na ubezpieczenie rentowe	57
3.4. Zaległe wynagrodzenie za listopad 2011 r. wypłacone w styczniu 2017 r., a wysokość składki na ubezpieczenie rentowe	58
3.5. Finansowanie składek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym	59
4. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	59
4.1. Zasady ogólne	59
4.1.1. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne	59
4.1.2. Data wypłaty wynagrodzenia, a data ujęcia w raportach rozliczeniowych	60
4.1.3. Wynagrodzenie wypłacone z opóźnieniem, a podstawa składek ZUS	61
4.1.4. Brak wypłaty wynagrodzenia a deklaracja	61
4.1.5. Dwukrotna wypłata wynagrodzenia w danym miesiącu kalendarzowym	61
4.1.6. Zaliczka na poczet przyszłego wynagrodzenia	63
4.1.7. Roczne ograniczenie podstawy wymiaru składek	63
4.1.8. Ograniczenie wysokości innych składek	64
4.1.9. Przekroczenie kwoty ograniczenia, a opłacenie składek na ubezpieczenia społeczne	65
4.1.10. Roczny limit podstawy wymiaru składek a wypłata tzw. trzynastki	66
4.1.11. Sposób informowania ZUS o przekroczeniu rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	66
4.1.12. Brak informacji od pracownika o przekroczeniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne	66
4.1.13. Przekroczenie rocznej kwoty ograniczenia, a kilku płatników	67
4.1.14. Sposób liczenia podstawy wymiaru składek pracownika zatrudnionego u kilku pracodawców, a roczne ograniczenie podstawy wymiaru składek	68
4.1.15. Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne	70
4.1.16. Świadczenia w naturze a podstawa wymiaru składek ZUS	70
4.1.17. Zasiłki z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne	71
4.1.18. Wyłączenia z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne	71
4.1.19. Dodatkowe umowy z własnym pracodawcą	76
4.1.20. Prawa autorskie a umowa o pracę	77
4.1.21. Stworzenie utworu w ramach umowy o pracę	77
4.1.22. Dodatek językowy przysługujący za okres pobierania zasiłku	77
4.2. Były pracownik a podstawa wymiaru składek	78
4.2.1. Odszkodowanie z tytułu niewydania w terminie świadectwa pracy	78
4.2.2. Wynagrodzenie byłego pracownika	78
4.2.3. Ekwiwalent za urlop wypoczynkowy	78
4.2.4. Pracownik przywrócony do pracy przez sąd	80
4.2.5. Wynagrodzenia uzyskane w drodze egzekucji komorniczej	80
4.2.6. Odprawa pieniężna	82
4.2.7. Dobrowolna odprawa dla pracownika	82
4.2.8. Odszkodowania wypłacane w związku z rozwiązaniem stosunku pracy	83
4.2.9. Jednorazowe odprawy w związku z rozwiązaniem stosunku pracy	83
4.2.10. Odszkodowania wypłacane na podstawie przepisów o zakazie konkurencji	84
4.2.11. Odprawy wypłacane pracownikom powołanym do zasadniczej służby wojskowej	84
4.2.12. Odprawa z tytułu rozwiązania umowy o pracę w wyjaśnieniach ZUS	85
4.3. Podróże służbowe i jazdy lokalne	86
4.3.1. Podróże służbowe	86
4.3.2. Koszty jazdy lokalnej dla pracownika	86
4.3.3. Kilometrówka i ryczałt w jazdach lokalnych	87
4.3.4. Oskładkowanie ryczałtu za używanie własnego pojazdu dla celów służbowych	88

4.3.5. Używanie samochodu służbowego do celów prywatnych.....	89
4.3.6. Zwrot pracownikowi kosztów dojazdu do pracy.....	91
4.3.7. Diety wypłacone kierowcom od dnia 3 kwietnia 2010 r.	91
4.3.8. Diety wypłacane kierowcom do dnia 2 kwietnia 2010 r.....	92
4.3.9. Diety wypłacane kierowcom w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego	92
4.3.10. Dodatek za rozłąkę a składki ZUS	93
4.3.11. Zwrot kosztów wyżywienia w podróży służbowej.....	94
4.4. Świadczenia socjalne	95
4.4.1. Dofinansowanie z ZFŚS do wypoczynku pracowników	95
4.4.2. Dofinansowanie z ZFŚS do wypoczynku pracowników – raz jeszcze	95
4.4.3. Oskładkowanie paczek świątecznych.....	96
4.4.4. Paczki świąteczne częściowo sfinansowane z ZFŚS, a częściowo ze środków obrotowych	97
4.4.5. Bony towarowe z ZFŚS	97
4.4.6. Bony towarowe w firmie nietworzącej ZFŚS.....	98
4.4.7. Umorzona pożyczka z ZFŚS	98
4.4.8. Wypłata świadczenia urlopowego	99
4.4.9. Świadczenie urlopowe wypłacane w wyższej kwocie niż odpis podstawowy	100
4.4.10. Świadczenie urlopowe wypłacane przez spółkę zatrudniającą co najmniej 20 pracowników	101
4.4.11. Świadczenia pieniężne z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych	101
4.4.12. Zapomogi wolne od składek i podatku dochodowego	102
4.4.13. Brak zróżnicowania świadczeń z ZFŚS, a składki ZUS.....	102
4.4.14. Świadczenia z funduszu socjalno-bytowego	103
4.4.15. Świadczenia z funduszu socjalno-bytowego w wyjaśnieniach ZUS	103
4.5. Dodatkowe świadczenia na rzecz pracowników	104
4.5.1. Posiłki profilaktyczne i napoje	104
4.5.2. Środki higieny osobistej	105
4.5.3. Odzież i obuwie robocze	105
4.5.4. Odzież, jako prezent dla pracownika.....	106
4.5.5. Ubiór służbowy	107
4.5.6. Napoje wydawane wszystkim pracownikom	107
4.5.7. Karty żywieniowe	107
4.5.8. Okulary korygujące wzrok na koszt pracodawcy	108
4.5.9. Ponoszenie przez pracodawcę kosztów wynajętego pracownikowi mieszkania	109
4.5.10. Kurs języka obcego dla pracownika.....	110
4.5.11. Odstąpienie od umowy ubezpieczenia na życie	111
4.5.12. Pakiety medyczne w wyjaśnieniach ZUS.....	112
4.5.13. Obowiązkowe badanie lekarskie	113
4.5.14. Szczepienia ochronne	113
4.5.15. Przypadki, gdy pakiety medyczne są zwolnione z oskładkowania.....	113
4.5.16. Nagrody jubileuszowe.....	114
4.5.17. Nagroda z okazji jubileuszu istnienia firmy	115
4.5.18. Nagroda jubileuszowa przysługująca na podstawie corocznego zarządzenia	116
4.5.19. Nagroda przyznana z okazji jubileuszu firmy	116
4.5.20. Nagroda jubileuszowa przyznana na podstawie uchwały Zarządu Spółki	117
4.5.21. Bezpłatne lub częściowo odpłatne przejazdy środkami lokomocji	117
4.5.22. Polisa ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej	118
4.5.23. Dofinansowanie karnetów na basen i siłownię.....	119
4.5.24. Nieodpłatne udostępnienie kwatery dla pracownika	119
4.5.25. Doksztalcanie pracowników	120
4.6. Zagadnienia pozostałe.....	123
4.6.1. Świadczenia związane z zapewnieniem opieki nad dzieckiem.....	123

4.6.2. Ekwiwalent za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia lub materiały pracownika.....	123
4.6.3. Ekwiwalent za pranie odzieży	124
4.6.4. Zakup po niższych cenach niż detaliczne niektórych artykułów	124
4.6.5. Bezpłatne udostępnienie samochodów służbowych do celów prywatnych	124
4.6.6. Wynagrodzenie sfinansowane ze środków PHARE	125
4.6.7. Zasądzenie wynagrodzenia przez sąd pracy	125
4.6.8. Odsetki z tytułu nieterminowej wypłaty pracownikowi wynagrodzenia	126
4.6.9. Nagroda dla pracownicy banku za wykrycie fałszywych banknotów	126
4.6.10. Wypłaty po śmierci pracownika	127
4.6.11. Odwołanie pracownika z urlopu	127
4.6.12. Nadpłata wynagrodzenia a składki ZUS	127
4.6.13. Dodatek mieszkaniowy dla nauczyciela.....	128
4.6.14. Zaległe składki ZUS odprowadzone przez pracodawcę.....	129
5. Składka na ubezpieczenie zdrowotne pracowników.....	130
5.1. Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne	130
5.2. Składka na ubezpieczenie zdrowotne, a podatek dochodowy	133
5.3. Obniżenie składki zdrowotnej do wysokości zaliczki.....	133
5.4. Brak możliwości obniżenia składki na ubezpieczenie zdrowotne w przypadku niektórych przy- chodów	135
6. Wynagrodzenie za czas choroby a składki ZUS.....	136
6.1. Wysokość wynagrodzenia za czas choroby	136
6.2. Wynagrodzenie chorobowe dla pracowników po 50. roku życia.....	137
6.3. Brak prawa do zasiłku a wynagrodzenie chorobowe	137
6.4. Przypadki, gdy nie przysługuje wynagrodzenie za czas choroby.....	138
6.5. Wysokość wynagrodzenia za czas choroby	139
6.6. Ustalanie podstawy wymiaru wynagrodzenia za czas choroby.....	139
6.7. Podstawa wymiaru wynagrodzenia chorobowego – wynagrodzenie wypłacone czy należne.....	140
6.8. Termin wypłaty wynagrodzenia a podstawa wymiaru wynagrodzenia chorobowego	140
6.9. Pracownicy zatrudnieni krócej niż 12 miesięcy, a podstawa wymiaru	141
6.10. Podstawa wymiaru wynagrodzenia za czas choroby.....	141
6.11. Zmiana pracodawcy, a wynagrodzenie za czas choroby	142
6.12. Niezdolność do pracy przed upływem pełnego miesiąca	142
6.13. Nieobecności usprawiedliwione, a podstawa wymiaru.....	143
6.14. Zmiana umowy o pracę a podstawa wymiaru	144
6.15. Składniki wynagrodzenia niemające wpływu na podstawę wymiaru.....	146
6.16. Premia, a podstawa wymiaru od dnia 12 listopada 2009 r.	147
6.17. Premia, a podstawa wymiaru w wyroku Trybunału Konstytucyjnego.....	147
6.18. Przeliczenie podstawy wymiaru świadczeń chorobowych po wyroku Trybunału Konstytucyj- nego	148
6.19. Składniki wynagrodzenia wliczane do podstawy wymiaru.....	148
6.20. Ponowna niezdolność do pracy, a podstawa wymiaru	149
6.21. Minimalna podstawa wymiaru	149
6.22. Zwolnienie od pracy z przełomu dwóch miesięcy	150
6.23. Choroba na przełomie roku	150
6.24. Wynagrodzenie chorobowe należne za grudzień 2016 r. wypłacone w styczniu 2017 r.	151
6.25. Dodatki wypłacane pracownikom w okresie choroby.....	152
6.26. Premia wypłacana podczas choroby.....	152
6.27. Premia uznaniowa za czas choroby, a podstawa wymiaru składek ZUS.....	153
6.28. Dodatek uzupełniający 70% zasiłek chorobowy za pobyt w szpitalu	153

6.29. Dokumenty potrzebne do wypłaty wynagrodzenia chorobowego.....	154
6.30. Termin wystawienia zwolnienia lekarskiego	154
6.31. Zwolnienia lekarskie w wyjaśnieniach ZUS	155
6.32. Brak wypłaty wynagrodzenia dla chorego pracownika, a formularze ZUS	156
6.33. Całomiesięczne zwolnienie lekarskie, a raporty ZUS	156
6.34. Rozliczenie pracownika, który pracował jeden dzień w 31-dniowym miesiącu	157
7. Polscy pracownicy zatrudnieni za granicą lub u zagranicznych podmiotów	157
7.1. Polscy pracownicy zatrudnieni za granicą u polskiego pracodawcy	157
7.2. Oddelegowanie polskiego pracownika do zagranicznego pracodawcy	158
7.3. Dobrowolne ubezpieczenie w Polsce osób zatrudnionych za granicą u zagranicznych podmiotów	159
7.4. Polacy zatrudnieni bezpośrednio u zagranicznych podmiotów	159
7.5. Zatrudnienie w Polsce u pracodawców z UE/EOG, niemających w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa	159
7.6. Podstawa wymiaru u pracownika wysłanego za granicę	160
7.7. Możliwość obniżenia postawy wymiaru składek ZUS dla pracowników oddelegowanych za granicę	162
7.8. Pracownicy zatrudnieni u polskiego pracodawcy oddelegowani za granicę	162
7.9. Składka zdrowotna od pracowników oddelegowanych do pracy za granicę	164
7.10. Dodatek za rozłąkę	164
7.11. Przeliczanie wynagrodzenia wyrażonego w walucie obcej	165
7.12. Obowiązki pracownika, który przejął obowiązki płatnika	165
7.13. Pracownik wysłany do pracy za granicę	166
7.14. Zagraniczna podróż służbowa a praca za granicą	166
7.15. Pracownik zatrudniony w kilku krajach	167
8. Dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych	168
8.1. Niepełnosprawni pracownicy a składki ZUS	168
8.2. Przepisy regulujące dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych	168
8.3. Podmioty, którym przysługuje dofinansowanie	168
8.4. Zasady ustalania stanu zatrudnienia	169
8.5. Osoby, na które przysługuje dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych	169
8.6. Wysokość dofinansowania od dnia 1 kwietnia 2014 r.	170
8.7. Nieterminowa wypłata wynagrodzenia a dofinansowanie z PFRON	171
8.8. Maksymalne kwoty dofinansowania wynagrodzenia osób niepełnosprawnych	172
8.9. Definicja niepełnosprawności dla potrzeb refundacji składek	172
8.10. Pracodawcy nieosiągający 6% wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych	173
8.11. Podmioty, którym nie przysługuje dofinansowanie z PFRON	173
8.12. Pracownik zatrudniony na część etatu	173
8.13. Zasady ustalania okresu wliczania pracownika niepełnosprawnego do stanu zatrudnienia	173
8.14. Zaległości wobec PFRON a dofinansowanie wynagrodzenia osób niepełnosprawnych	174
8.15. Nieprawidłowości w wypłacie wynagrodzeń dla pracowników, a dofinansowanie	174
8.16. Dofinansowanie wynagrodzenia osób niepełnosprawnych zatrudnionych u więcej niż jednego pracodawcy	174
8.17. Wniosek o dofinansowanie	175
8.18. Postępowanie PFRON po otrzymaniu wniosku o dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych	175
8.19. Dodatkowe obowiązki pracodawcy związane z przekazaniem pierwszego wniosku o dofinansowanie	176
8.20. Składanie w formie elektronicznej wniosku do dofinansowanie wynagrodzeń z PFRON	176

8.21. Dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych, a przechowywanie dokumentacji.....	176
8.22. Przyrost zatrudnienia a dofinansowanie wynagrodzeń osób niepełnosprawnych	177
8.23. Efekt zachęty a powstanie niepełnosprawności pracownika w trakcie zatrudnienia do dnia 30 czerwca 2016 r.	178
8.24. Efekt zachęty a powstanie niepełnosprawności pracownika w trakcie zatrudnienia od dnia 1 lipca 2016 r.	178
8.25. Sposób ustalenia liczby pracowników dla celów ustalenia możliwości korzystania z dofinansowania wynagrodzenia osób niepełnosprawnych.....	179
8.26. Sposób ustalania liczby osób w przeliczeniu na pełny etat.....	180
8.27. Zmiana stanu zatrudnienia w trakcie miesiąca, a wyliczenie stanu zatrudnienia	181
8.28. Pracownik pobierający rentę zaliczony do II grupy inwalidów	181
8.29. Dofinansowanie do wynagrodzenia wypłacanego niepełnosprawnemu pracownikowi po wygaśnięciu umowy o pracę.....	182
8.30. Dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych jako pomoc <i>de minimis</i>	182
9. Pracownik na urlopie wychowawczym, macierzyńskim lub rodzicielskim	183
9.1. Pracownica na urlopie wychowawczym	183
9.2. Pracownica na zasiłku macierzyńskim	183
9.3. Zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych pracowników na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym	184
9.4. Pracownica na urlopie wychowawczym posiadająca inny tytuł ubezpieczeń	186
9.5. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób przebywających na urlopie wychowawczym.....	186
9.6. Zasady ustalania przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia dla celów ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób przebywających na urlopie wychowawczym.....	187
9.7. Zmiana wymiaru czasu pracy a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osób przebywających na urlopie wychowawczym	188
9.8. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne osób na urlopiach wychowawczych	189
9.9. Pracownik na urlopie wychowawczym zatrudniony w dwóch firmach	189
9.10. Pracownik na urlopie wychowawczym, a umowa o dzieło.....	190
9.11. Umowa zlecenia z własną pracownicą na urlopie macierzyńskim.....	190
9.12. Rozliczenie przychodu wypłaconego pracownicy na urlopie macierzyńskim	191
9.13. Pracownica na urlopie macierzyńskim w małej firmie	193
9.14. Podstawa wymiaru składek pracownicy na urlopie macierzyńskim	193
9.15. Podwyższenie kwoty zasiłku macierzyńskiego do minimalnej kwoty, a podstawa wymiaru składek	194
9.16. Podleganie ubezpieczeniom osób na urlopie wychowawczym	194
9.17. Urodzenie dziecka w trakcie urlopu wychowawczego	195
9.18. Pracownik przebywający na urlopie ojcowskim	196
9.19. Pakiety medyczne przyznane w czasie przebywania na urlopie macierzyńskim	196
10. Rozliczenie składek ZUS za pracowników młodocianych	197
10.1. Młodociani pracownicy, a składki ZUS.....	197
10.2. Pracownicy młodociani, a składka na Fundusz Pracy i FGŚP	197
10.3. Rozliczenie składek ZUS za młodocianego w przypadku jego nieobecności	198
11. Umowa o pracę nakładczą, a składki ZUS	198
11.1. Pojęcie umowy o pracę nakładczą	198
11.2. Składki ZUS od umowy o pracę nakładczą	199
12. Zagadnienia pozostałe	200
12.1. Obowiązek przekazywania ZUS RMUA	200
12.2. Możliwość przekazywania ZUS RMUA w formie elektronicznej	201

12.3. Godziny nadliczbowe w ZUS RMUA	201
12.4. Zerowy raport RCA	201
12.5. Wypłata premii po ustaniu zatrudnienia.....	202
12.6. Wypłata premii w tym samym miesiącu, w którym ustało zatrudnienie.....	202
12.7. Kilkumiesięczny urlop bezpłatny.....	203
12.8. Przejęcie płatnika składek przez innego płatnika.....	203
12.9. Wynagrodzenie za pełnienie funkcji w zarządzie spółki z o.o.	204
12.10. Przejęcie praw majątkowych ze stosunku pracy po zmarłym pracowniku.....	205
12.11. Brak zgłoszenia pracowników	205
12.12. Korekta rozliczenia składek za jednego pracownika.....	206
12.13. Raport ZUS RCA za byłego pracownika przejętej spółki	206
12.14. Zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego osób przebywających na urlopie wychowawczym.....	206
12.15. Składki ZUS a koszty uzyskania przychodów	207
12.16. Wyegzekwowanie wynagrodzenia przez komornika	208
12.17. Przerwy w opłacaniu składek w raportach miesięcznych.....	209
12.18. Nienależnie pobrane składki ZUS	209
12.19. Zwrot pracownikowi nienależnie pobranych składek ZUS.....	209
12.20. Wynagrodzenie po zmarłym pracowniku wypłacone jego żonie	210
12.21. Zwolnienia z oskładkowania a zwolnienia z podatku dochodowego	211
ROZDZIAŁ II. UBEZPIECZENIA ZLECENIOBIORCÓW I AGENTÓW	216
1. Umowa zlecenia zawarta z innym podmiotem niż pracodawca	216
2. Umowa o dzieło a ubezpieczenia społeczne.....	216
3. Umowy zlecenia ze studentami	216
3.1. Umowa zlecenia zawarta ze studentem lub uczniem	216
3.2. Status studenta, a składkowanie umowy zlecenia.....	217
3.3. Pojęcie ucznia a nauka w szkole policealnej.....	218
3.4. Rodzaj szkoły a umowa zlecenia ze studentem.....	218
3.5. Dobrowolne ubezpieczenie studenta z tytułu umowy zlecenia	219
3.6. Umowa zlecenia z uczniem w czasie wakacji.....	219
3.7. Umowa zlecenia ze studentem po ukończeniu studiów licencjackich i przed rozpoczęciem studiów magisterskich	220
3.8. Umowa zlecenia ze studentem będącym jednocześnie pracownikiem.....	220
3.9. Omyłkowe zgłoszenie studenta.....	221
3.10. Umowa zlecenia z córką – studentką	221
3.11. Umowa zlecenia ze słuchaczem studiów podyplomowych.....	222
3.12. Studia doktoranckie a umowa zlecenia	222
3.13. Umowa zlecenia ze studentem cudzoziemcem	222
3.14. Umowa zlecenia zawarta ze studentem, który jest jednocześnie pracownikiem.....	223
4. Umowa zlecenia a umowa o pracę	223
4.1. Umowa zlecenia zawarta z własnym pracodawcą.....	223
4.2. Umowa zlecenia z własnym pracodawcą, a urlop bezpłatny	224
4.3. Umowa zlecenia z pracownikiem innej firmy wykonującym pracę na rzecz swojego pracodawcy	225
4.4. Płatnik składek ZUS za osobę wykonującą zlecenie na rzecz własnego pracodawcy.....	225
4.5. Umowa zlecenia z pracownikiem i obowiązek zgłoszenia	226
4.6. Umowa o dzieło zawarta z pracownikiem w okresie urlopu bezpłatnego.....	227
5. Umowa zlecenia z emerytem lub rencistą	227
5.1. Umowy zlecenia zawarte z emerytami i rencistami.....	227

5.2. Umowa zlecenia emeryta lub rencisty zawarta z własnym pracodawcą	228
5.3. Zawieszona wypłata świadczenia dla emeryta lub rencisty, a ubezpieczenie z tytułu umowy zlecenia	228
5.4. Umowa zlecenia z emerytem	229
5.5. Umowy o dzieło zawierane z emerytami i rencistami.....	229
5.6. Umowy o dzieło zawarte przez emeryta lub rencistę przed dniem 1 lipca 2004 r.	230
5.7. Samodzielna umowa o dzieło z emerytem	230
5.8. Umowa zlecenia z osobą na świadczeniu przedemerytalnym	230
6. Umowa wykonywana przez osoby na urlopie wychowawczym i bezpłatnym	231
7. Umowa zlecenia z osobą na urlopie macierzyńskim	231
8. Umowa zlecenia wykonywana przez rolników	231
9. Podleganie ubezpieczeniom społecznym zleceniobiorców	232
10. Ubezpieczenie chorobowe zleceniobiorcy.....	232
11. Składki ZUS i podatek dochodowy od drobnych umów zlecenia	233
12. Zgłoszenie do ubezpieczeń i wyrejestrowanie zleceniobiorcy	234
13. Termin zgłoszenia do ubezpieczeń.....	234
14. Nieodpłatne umowy zlecenia (wolontariusze), a ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	234
15. Zgłoszenie do niewłaściwych ubezpieczeń	235
16. Podstawa wymiaru składek do umowy zlecenia.....	235
16.1. Ustalanie podstawy wymiaru składek przy umowie zlecenia	235
16.2. Odpłatność za wykonywanie umowy określonej kwotowo, w kwotowej stawce godzinowej, akordowej lub prowizyjnie	236
16.3. Odpłatność za wykonywanie umowy określona w innej formie.....	237
16.4. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zleceniobiorców w wyjaśnieniach ZUS	237
16.5. Trwanie ubezpieczenia przez część miesiąca, a podstawa wymiaru.....	238
16.6. Roczne ograniczenie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe	238
16.7. Ograniczenie wysokości innych składek	239
16.8. Ograniczenie podstawy wymiaru składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe zleceniobiorcy w wyjaśnieniach ZUS	240
16.9. Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne.....	240
16.10. Umowa zlecenia a brak wypłaty w danym miesiącu.....	240
16.11. Podstawa składki na ubezpieczenie chorobowe zleceniobiorcy.....	241
16.12. Wyłączenia z podstawy oskładkowania w przypadku umowy zlecenia.....	241
16.13. Podstawa opodatkowania składek dla zleceniobiorców – wyrok Trybunału Konstytucyjnego	242
16.14. Umowa zlecenia zawarta z własnym pracodawcą, a wyłączenia z oskładkowania.....	242
16.15. Podróż służbowa zleceniobiorcy a składki na ubezpieczenia.....	244
16.16. Podróż służbowa zleceniobiorcy będącego jednocześnie pracownikiem firmy	244
16.17. Składki ZUS za zleceniobiorcę oddelegowanego do pracy za granicę.....	245
16.18. Podstawa wymiaru składek za zleceniobiorcę wykonującego pracę za granicą w wyjaśnieniach ZUS	246
17. Wysokość składek od zleceniobiorcy i ich finansowanie	247
18. Wysokość składki na ubezpieczenie rentowe od umowy zlecenia	248
19. Umowa zlecenia wykonywana w ramach działalności gospodarczej	248
20. Kilka umów zlecenia, a ubezpieczenie społeczne od dnia 1 stycznia 2016 r.....	249
20.1. Zasady oskładkowania umów zleceń w przypadku ich zbiegu od dnia 1 stycznia 2016 r.	249
20.2. Umowy zlecenia z kilkoma płatnikami, a zasady podlegania ubezpieczeniom	250

21. Umowa zlecenia i działalność gospodarcza, a składki ZUS	251
22. Kilka umów zlecenia a ubezpieczenie zdrowotne	255
23. Umowa o pracę, a umowa zlecenia z różnymi podmiotami	255
24. Własny pracownik na urlopie bezpłatnym, a umowa zlecenia	256
25. Kolejne umowy zlecenia z tą samą osobą	257
26. Krótkotrwałe umowy zlecenia, a dokumentacja ZUS	258
27. Umowa zlecenia z obywatelem innego kraju UE	259
28. Objęcie zleceniobiorcy ubezpieczeniem społecznym z datą wsteczną	260
29. Nieodpłatna umowa zlecenia	261
30. Raporty ZUS za zleceniobiorcę na macierzyńskim	261
31. Przekwalifikowywanie umów o dzieło w umowy zlecenia	262
32. Umowa o dzieło na wyłączenie wykładu	262
33. Umowa zlecenia od dnia 1 stycznia 2017 r.	263
33.1. Minimalne wynagrodzenie w przypadku umów zlecenia od dnia 1 stycznia 2017 r.	263
33.2. Obowiązek comiesięcznej wypłaty wynagrodzenia	264
33.3. Umowa zlecenia a potwierdzanie ilości przepracowanych godzin	265
33.4. Wyjątki od obowiązku stosowania stawki minimalnej	267
33.5. Umowy zlecenia z wynagrodzeniem prowizyjnym	268
ROZDZIAŁ III. UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ZDROWOTNE OSÓB PROWADZĄCYCH DZIA-	
ŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ	269
1. Osoba prowadząca działalność gospodarczą i osoba współpracująca – pojęcia	269
1.1. Definicja osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą	269
1.2. Samozatrudnienie, a składki ZUS	270
1.3. Komornik jako osoba prowadząca działalność gospodarczą	271
1.4. Twórcy i artyści	271
1.5. Wolne zawody	272
1.6. Wspólnicy spółek	272
1.7. Objęcie komandytariusza obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym	273
1.8. Osoba współpracująca	273
1.9. Pojęcie „prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego”	273
1.10. Zamieszkiwanie rodziców z dziećmi a pozostawanie we wspólnym gospodarstwie domowym	274
1.11. Prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego – raz jeszcze	274
1.12. Żona zatrudniona przez męża na umowę o pracę	275
1.13. Umowa o pracę z małżonkiem jednego ze wspólników spółki cywilnej	275
1.14. Umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego z członkiem rodziny	275
1.15. Zawarcie związku małżeńskiego z pracodawcą w trakcie urlopu macierzyńskiego	275
1.16. Umowa zlecenia z żoną a definicja osoby współpracującej	276
1.17. Umowa zlecenia z mężem	276
1.18. Umowa o pracę z córką a pojęcie osoby współpracującej	277
1.19. Rozpoczęcie działalności gospodarczej	277
1.20. Umowy zlecenia zawierane w ramach działalności gospodarczej	278
1.21. Pracownik spółki cywilnej będący jednocześnie jej wspólnikiem	279
1.22. Brak zgłoszenia przedsiębiorcy do ubezpieczeń, a obowiązek zapłaty	280
1.23. Uznanie członka rodziny przedsiębiorcy za osobę współpracującą	281
2. Ubezpieczenia, którym podlegają osoby prowadzące działalność gospodarczą	284
3. Kilka rodzajów pozarolniczej działalności, a ubezpieczenia społeczne	285

4. Współpraca z kilkoma osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność	285
5. Składanie deklaracji przez osoby prowadzące działalność gospodarczą niezatrudniające pracowników	285
6. Podstawa wymiaru i zasady opłacania składek na ubezpieczenia społeczne	285
6.1. Zasady ogólne	285
6.2. Roczne ograniczenie podstawy wymiaru składek	286
6.3. Przystąpienie do ubezpieczenia chorobowego w trakcie miesiąca, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe	286
6.4. Ograniczenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe	286
6.5. Objęcie ubezpieczeniem w trakcie miesiąca, a podstawa wymiaru składek	287
6.6. Wysokość składek	287
6.7. Podstawa wymiaru składek dla osób prowadzących działalność gospodarczą	288
6.8. Podstawa wymiaru składek dla osób rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej	288
6.9. Wysokość składek osób prowadzących działalność gospodarczą w 2016 r.	289
6.10. Wysokość składki rentowej	289
6.11. Zasady finansowania składek	289
6.12. Terminy płatności składek	289
6.13. Jedyny pracownik na urlopie bezpłatnym, a termin opłacania składek	290
7. Ubezpieczenie zdrowotne	290
7.1. Ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących działalność gospodarczą	290
7.2. Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne	291
7.3. Podzielna czy niepodzielna – składka na ubezpieczenie zdrowotne	291
7.4. Zasiłek z ubezpieczenia społecznego, a zmniejszenie składki na ubezpieczenie zdrowotne	291
7.5. Finansowanie składki na ubezpieczenie zdrowotne	291
7.6. Wynagrodzenie za terminowe naliczanie i odprowadzanie składek na ubezpieczenie zdrowotne	291
7.7. Ubezpieczenie zdrowotne, a inny tytuł ubezpieczenia	292
7.8. Składka zdrowotna w okresie choroby	292
7.9. Odliczenie składki na ubezpieczenie zdrowotne od podatku dochodowego	293
7.10. Osoba niepełnosprawna, a składka na ubezpieczenie zdrowotne	293
7.11. Kilka rodzajów działalności gospodarczych na podstawie jednego wpisu, a składka na ubezpieczenie zdrowotne w wyjaśnieniach Ministerstwa Zdrowia	294
8. Kilka rodzajów działalności gospodarczych, a składka na ubezpieczenie zdrowotne	295
8.1. Od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 26 września 2001 r.	295
8.2. Od dnia 27 września 2001 r. do dnia 31 marca 2003 r.	295
8.3. Okres od dnia 1 kwietnia 2003 r.	295
8.4. Okres od dnia 1 października 2004 r. (dotyczy to również 2017 r.)	296
8.5. Spółka i indywidualna działalność gospodarcza, a płatnik składek	297
8.6. Składka zdrowotna z tytułu prowadzenia kilku rodzajów działalności gospodarczych	298
8.7. Współnik kilku spółek a składka na ubezpieczenie zdrowotne	298
8.8. Kilka rodzajów działalności gospodarczej, a zwolnienie lekarskie	298
8.9. Składka zdrowotna a przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną	299
9. Zasady opłacania składek ZUS przez rencistów-przedsiębiorców	299
9.1. Zasady opłacania składek ZUS przez rencistów	299
9.2. Przepisy regulujące zwrot składek z PFRON niepełnosprawnym przedsiębiorcom	300
9.3. Renciści-przedsiębiorcy zobowiązani do płacenia składek ZUS	300
9.4. Forma prowadzenia działalności gospodarczej przez rencistów, a opłacanie składek ZUS	300
9.5. Wysokość refundacji składek ZUS z PFRON	301
9.5.1. Ogólne zasady ustalania wysokości refundacji składek z ZUS	301

9.5.2. Wysokość refundacji składek ZUS w 2017 r.	301
9.6. Wniosek o refundację składek ZUS.....	302
9.7. Emeryci, a refundacja składek ZUS.....	303
9.8. Nieterminowa zapłata składek a refundacja składek ZUS	303
9.9. Zasady postępowania PFRON po otrzymaniu wniosku o refundację składek	303
9.10. Obowiązek przekazywania dokumentów dotyczących refundacji	303
9.11. Kody dla rencistów-przedsiębiorców.....	303
9.12. Renciści, a korzystanie z możliwości opłacania preferencyjnych składek ZUS	304
9.13. Renciści a składka na ubezpieczenie zdrowotne.....	304
9.14. Refundacja składek ZUS jako pomoc <i>de minimis</i>	305
9.15. Rencista, a prawo do opłacania obniżonych składek ZUS.....	305
9.16. Renta z tytułu niezdolności do pracy, a składki ZUS.....	306
10. Prowadzenie działalności gospodarczej przez emeryta	306
10.1. Działalność gospodarcza prowadzona przez osobę mającą ustalone prawo do emerytury	306
10.2. Przychód czy dochód z działalności gospodarczej, a zwolnienie z opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne przez emeryta	307
10.3. Emeryt będący współnikiem jednoosobowej spółki z o.o., a zwolnienie z opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne	308
10.4. Strata z działalności gospodarczej, a składka na ubezpieczenie zdrowotne emeryta	308
10.5. Nabycie prawa do emerytury w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej.....	308
10.6. Emeryt prowadzący działalność gospodarczą opodatkowany w formie karty podatkowej.....	309
11. Zgłoszenie i wyrejestrowanie z ubezpieczeń osoby prowadzącej działalność gospodarczą	309
11.1. Zgłoszenie osoby prowadzącej działalność jako płatnika.....	309
11.2. Sposób wypełniania dokumentów ZUS przez niewielkich przedsiębiorców	310
11.3. Wypełnianie dokumentów przez pracowników ZUS za niektórych przedsiębiorców	310
11.4. Rejestracja, zawieszenie i wznowienie działalności, a rejestracja w ramach tzw. „jednego okienka”.....	311
11.5. Rejestracja podmiotów podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego	313
11.6. Zgłoszenie do ubezpieczeń osoby prowadzącej działalność gospodarczą	314
11.7. Zmiana danych wykazanych w zgłoszeniu.....	314
11.8. Przekształcenie spółki cywilnej w jawną, a zmiana kodu ubezpieczeń	314
11.9. Zgłoszenie członków rodziny osoby prowadzącej działalność gospodarczą	314
11.10. Wyrejestrowanie z ubezpieczeń.....	315
11.11. Zgłoszenie do ubezpieczeń współników spółek.....	315
11.12. Różne daty na zgłoszeniu do ubezpieczeń	317
11.13. Prawo do świadczeń zdrowotnych członków rodziny osoby prowadzącej działalność gospodarczą.....	318
11.14. Kontynuacja ubezpieczeń po zakończeniu działalności gospodarczej.....	318
11.15. Zgłoszenie przedsiębiorcy do ubezpieczeń za pośrednictwem organu ewidencyjnego od dnia 19 maja 2016 r.	319
12. Zawieszenie działalności gospodarczej	320
12.1. Zgłoszenie zawieszenia działalności gospodarczej.....	320
12.1.1. Składki ZUS a zawieszenie działalności gospodarczej	320
12.1.2. Wysokość podstawy wymiaru składek w przypadku zawieszenia działalności w trakcie miesiąca	321
12.1.3. Zasady zawieszania działalności gospodarczej na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej	321
12.1.4. Zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej przez współnika spółki cywilnej	321

12.1.5. Forma zawieszenia działalności gospodarczej przez osobę prowadzącą indywidualnie działalność gospodarczą.....	322
12.1.6. Dobrowolne ubezpieczenie społeczne w okresie zawieszenia działalności gospodarczej.....	322
12.1.7. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne w okresie zawieszenia działalności gospodarczej.....	323
12.2. Data faktycznego rozpoczęcia i zakończenia prowadzenia działalności gospodarczej.....	324
12.3. Składki ZUS za okres przestoju firmy.....	324
13. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe.....	325
13.1. Zasady podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.....	325
13.2. Zgłoszenie do ubezpieczenia chorobowego.....	325
13.3. Utrata dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego.....	326
13.4. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe – orzecznictwo.....	327
13.5. Ustanie ubezpieczenia chorobowego i ponowne do niego zgłoszenie.....	329
13.6. Forma zgłoszenia wniosku o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym.....	329
13.7. Niezapłacenie składek w terminie, a dobrowolne ubezpieczenie chorobowe.....	329
13.8. Decyzja dotycząca przywrócenia terminu opłacenia składek na ubezpieczenie chorobowe... ..	330
13.9. Odroczenie terminu płatności składek, a dobrowolne ubezpieczenie chorobowe.....	332
13.10. Złożenie wniosku o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym razem ze zwolnieniem lekarskim.....	333
13.11. Niedopłata składek na ubezpieczenie społeczne, a dobrowolne ubezpieczenie chorobowe....	333
13.12. Ubezpieczenie chorobowe za część miesiąca.....	334
13.13. Powiadomienie ZUS z opóźnieniem o zmianie kodu ubezpieczenia, a ubezpieczenie chorobowe.....	334
14. Osoby rozpoczynające prowadzenie działalności gospodarczej.....	335
14.1. Niższe składki ZUS dla osób rozpoczynających wykonywanie działalności gospodarczej....	335
14.2. Sprawdzanie przez ZUS warunków uprawniających do opłacania niższych składek.....	336
14.3. Wcześniejsze bycie współnikiem spółki, a rozpoczęcie indywidualnej działalności gospodarczej.....	336
14.4. Wykonywanie czynności na rzecz pracodawcy.....	337
14.5. Termin rozpoczęcia korzystania z ulgi.....	337
14.6. Współpraca przy prowadzeniu działalności gospodarczej, a możliwość korzystania z ulgi ...	337
14.7. Skutki opłacania niższych składek ZUS.....	338
14.8. Likwidacja firmy a opłacanie niższych składek z działalności gospodarczej.....	338
14.9. Likwidacja i ponowne rozpoczęcie działalności, a ulga w składkach ZUS.....	338
14.10. Sposób liczenia 24 miesięcy korzystania z ulgi.....	339
14.11. Przerwa w prowadzeniu działalności gospodarczej, a możliwość opłacania niższych składek.....	339
14.12. Kilka rodzajów działalności gospodarczych, a możliwość opłacania niższych składek ZUS.....	340
14.13. Forma prowadzenia działalności gospodarczej, a ulga w opłacaniu składek ZUS.....	341
14.14. Utrata prawa do opłacania niższych składek ZUS, a obowiązki ubezpieczonego.....	341
14.15. Preferencyjne składki w wyjaśnieniach ZUS.....	342
14.16. Preferencyjne składki w wyjaśnieniach ZUS – raz jeszcze.....	343
14.17. Częściowe pokrywanie się zakresu działalności gospodarczej z czynnościami wykonywanymi wcześniej na podstawie stosunku pracy.....	345
15. Działalność gospodarcza i umowa o pracę.....	346
16. Działalność gospodarcza, a umowa o pracę nakładczą.....	346
16.1. Umowa o pracę nakładczą i działalność gospodarcza, a składki ZUS.....	346
16.2. Umowa o pracę nakładczą ze współnikiem spółki jawnej lub twórcą.....	347
16.3. Przedsiębiorcy wykonujący jednocześnie pracę nakładczą w wyjaśnieniach Ministerstwa.....	348
17. Zagadnienia pozostałe.....	351
17.1. Choroba osoby prowadzącej działalność gospodarczą.....	351

17.2. Zasilek macierzyński, a składka zdrowotna	352
17.3. Obowiązek składania deklaracji ZUS	353
17.4. Dokument płatniczy w przypadku braku deklaracji za dany miesiąc	353
17.5. Prowadzenie pozarolniczej działalności i przebywanie na urlopie wychowawczym	354
17.6. Cudzoziemiec prowadzący działalność gospodarczą	354
17.7. Działalność gospodarcza w innym kraju UE	355
17.8. Odliczenie od dochodu składki na ubezpieczenie społeczne	356
17.9. Odliczenie od podatku składki na ubezpieczenie zdrowotne	356
ROZDZIAŁ IV. UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ZDROWOTNE POZOSTAŁYCH OSÓB	358
1. Umowa uaktywniająca dla niani	358
1.1. Pojęcie umowy uaktywniającej	358
1.2. Pojęcie rodzica samotnie wychowującego dziecko	358
1.3. Umowa uaktywniająca a składki ZUS	359
1.4. Umowa uaktywniająca i prawo do emerytury lub renty	359
1.5. Zgłoszenie niani do ubezpieczeń	359
1.6. Zasady opłacania składek ZUS za nianię	360
1.7. Warunki finansowania składek niani przez ZUS	361
1.8. Umowa uaktywniająca z kilkoma nianiami	362
1.9. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne niani	362
1.10. Nianie a składki na Fundusz Pracy i FGŚP	362
1.11. Rozliczanie składek za nianię	362
1.12. Umowa z nianią, a zwolnienie z obowiązku składania deklaracji ZUS	363
2. Menedżer, a ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	364
2.1. Kontrakt menedżerski, a ubezpieczenia społeczne	364
2.2. Składki ZUS za menadżerów w uchwale Sądu Najwyższego	364
2.3. Menedżer prowadzący jednoosobowo działalność gospodarczą	366
2.4. Błędne rozliczenie menedżera	366
3. Osoby przebywające na urlopiach wychowawczych	367
3.1. Składki na ubezpieczenia osób przebywających na urlopiach wychowawczych	367
3.2. Osoba na urlopie wychowawczym, a obowiązek zgłoszenia do ubezpieczeń	368
4. Członkowie rad nadzorczych od dnia 1 stycznia 2015 r.	369
4.1. Zasady podlegania członków rad nadzorczych ubezpieczeniom społecznym	369
4.2. Wypłata po dniu 1 stycznia 2015 r. wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji członka rady nadzorczej do dnia 31 grudnia 2014 r.	370
4.3. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne członków rad nadzorczych	370
4.4. Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych	371
4.5. Członkowie rady nadzorczej, a kody tytułu ubezpieczenia	371
4.6. Osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, będąca jednocześnie członkiem rady nadzorczej	371
4.7. Wypłata wynagrodzeń za udział w posiedzeniu rady nadzorczej	372
4.8. Obniżenie składki zdrowotnej do wysokości zaliczki na podatek dochodowy w przypadku członków rad nadzorczych	372
4.9. Zwrot kosztów dojazdów dla członka rady nadzorczej	372
5. Wolontariusze, a ubezpieczenia społeczne i zdrowotne	373
6. Absolwenci odbywający praktykę	373
7. Ubezpieczenia dobrowolne	374
7.1. Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe	374

7.2. Dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne	375
8. Wspólnicy spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	376
8.1. Wspólnicy jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	376
8.2. Wspólnik jednoosobowej spółki z o.o. zatrudniony na umowę o pracę w spółce	376
8.3. Wspólnicy wieloosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	377
8.4. Wspólnik wieloosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z iluzorycznym udziałem jednego ze wspólników, zatrudniony na umowę o pracę	377
9. Członkowie zarządu spółek z ograniczoną odpowiedzialnością	378
9.1. Członkowie zarządu, a składki ZUS	378
9.2. Umowa o pracę z członkiem zarządu, a składki ZUS	378
10. Prokurent spółki	379
10.1. Prokurent spółki, a składki ZUS	379
10.2. Prokurent powołany przez zarząd spółki, zatrudniony jednocześnie na umowę o pracę	380
11. Syndyk masy upadłościowej	380
12. Diety wypłacone członkom komisji wyborczych	381
13. Ławnicy sądowi	381
14. Radca prawny, a składki ZUS	381
15. Składka zdrowotna za ławników sądowych w wyjaśnieniach ministerstwa zdrowia	382
ROZDZIAŁ V. ZBIEG TYTUŁÓW UBEZPIECZEŃ	383
1. Zbieg tytułów ubezpieczeń społecznych	383
1.1. Umowa o pracę a inny tytuł ubezpieczenia	383
1.2. Umowa o pracę, a wynagrodzenie niższe od minimalnego	384
1.3. Umowa o pracę z wynagrodzeniem niższym niż minimalne, a inne tytuły ubezpieczenia	384
1.4. Kilka umów o pracę	385
1.5. Pracownik, a umowa zlecenia i obowiązek zgłoszenia	385
1.6. Kilka rodzajów pozarolniczej działalności, a ubezpieczenia społeczne	385
1.7. Umowa o pracę, a działalność gospodarcza	386
1.8. Prowadzenie działalności gospodarczej i zatrudnienie na podstawie umowy o pracę	387
1.9. Pracownik mający ustalone prawo do renty	387
1.10. Umowa zlecenia emeryta lub rencisty zawarta z własnym pracodawcą	387
1.11. Umowa o dzieło z emerytem będącym pracownikiem	388
1.12. Emeryt prowadzący działalność gospodarczą	388
1.13. Nabycie prawa do emerytury w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej	388
1.14. Rencista prowadzący działalność gospodarczą	389
1.15. Renta, działalność gospodarcza i umowa o pracę	389
1.16. Podleganie ubezpieczeniom osób na urlopie wychowawczym – bez prawa do zasiłku	390
1.17. Zbiegi ubezpieczeń emerytalnych i rentowych, a ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe	390
1.18. Współpraca z kilkoma osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność	391
1.19. Umowa o pracę nakładczą i działalność gospodarczą, a składki ZUS	391
1.20. Urlop wychowawczy, a zbieg innych tytułów ubezpieczeń	392
1.20.1. Ubezpieczenia społeczne osób przebywających na urlopiach wychowawczych	392
1.20.2. Ubezpieczenie zdrowotne osób na urlopiach wychowawczych	392
1.20.3. Pracownica na urlopie wychowawczym podejmująca zatrudnienie	392
1.20.4. Urlop wychowawczy osoby mającej ustalone prawo do emerytury lub renty	393
1.20.5. Urlop wychowawczy osoby pobierającej stypendium sportowe	393
1.20.6. Urlop wychowawczy a umowa zlecenia	393
1.20.7. Urlop wychowawczy, a pozarolnicza działalność gospodarcza	394

1.20.8. Urlop wychowawczy, a umowa o dzieło	394
1.20.9. Zatrudnienie u dwóch pracodawców, a urlop wychowawczy	394
1.20.10. Urodzenie kolejnego dziecka podczas urlopu wychowawczego	395
1.20.11. Urlop wychowawczy osoby posiadającej gospodarstwo rolne	395
1.20.12. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób przebywających na urlopie wychowawczym	395
1.20.13. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urlopie wychowawczym	396
1.21. Zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych pracowników na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym	396
2. Zbieg tytułów do ubezpieczenia zdrowotnego	398
2.1. Osoby podlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego	398
2.2. Kilka tytułów do ubezpieczenia zdrowotnego	401
2.3. Kilka źródeł w ramach tego samego tytułu ubezpieczeń, a składka na ubezpieczenie zdrowotne	401
2.4. Kilka działalności gospodarczych a ubezpieczenie zdrowotne	401
2.5. Działalność gospodarcza, a inny tytuł ubezpieczenia	402
2.6. Kilka umów zlecenia, a ubezpieczenie zdrowotne	403
ROZDZIAŁ VI. UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ZDROWOTNE ROLNIKÓW	404
1. Ubezpieczenie społeczne rolników prowadzących równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą	404
1.1. Rozpoczęcie działalności gospodarczej a ubezpieczenia społeczne rolników	404
1.2. Rozpoczęcie, zakończenie lub zawieszenie prowadzenia działalności gospodarczej osób ubezpieczonych w KRUS	406
1.3. Brak pouczenia rolnika o konieczności złożenia zaświadczenia o wysokości podatku dochodowego za poprzedni rok	407
1.4. Brak 3-letniego okresu podlegania KRUS, a podjęcie działalności gospodarczej	407
1.5. Umowa zlecenia a wyłączenie z ubezpieczeń społecznych od dnia 1 stycznia 2015 r.	408
1.6. Forma opłacania podatku dochodowego z działalności gospodarczej, a możliwość podlegania KRUS	408
1.7. Możliwość „wstecznego” powrotu do KRUS od dnia 1 października 2004 r., wynikająca z wyroków Trybunału Konstytucyjnego	409
1.8. Zwrócone przez ZUS składki z działalności, a prawo do pozostania w KRUS	410
1.9. Kontynuacja działalności gospodarczej w kolejnych latach, a ubezpieczenie społeczne rolników	410
1.10. Wysokość składki na ubezpieczenie społeczne rolników, opłacanej przez osoby prowadzące działalność gospodarczą	411
1.11. Dodatkowe obowiązki rolnika prowadzącego działalność gospodarczą	412
1.12. Status osób prowadzących działalność pozarolniczą, a ubezpieczenie społeczne rolników	412
1.13. Wspólnik spółki jawnej, a KRUS	412
1.14. Rolnik będący wspólnikiem spółki jawnej w wyroku SN	413
1.15. Rolnik współpracujący przy prowadzeniu działalności gospodarczej	413
1.16. Wznowienie działalności po przerwie	413
1.17. Dokumentowanie wysokości podatku dochodowego	414
1.18. Wolny zawód, a KRUS	415
2. Zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników	416
2.1. Zasady ogólne	416
2.2. Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne rolników	417
2.2.1. Podmioty podlegające obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników	417
2.2.2. Niepodleganie innemu ubezpieczeniu społecznemu jako warunek podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników	417
2.2.3. Renta lub emerytura, a ubezpieczenie społeczne rolników	418

2.2.4. Prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych a ubezpieczenie społeczne rolników	418
2.2.5. Czas trwania obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników.....	418
2.2.6. Brak zgłoszenia rolnika do ubezpieczenia obowiązkowego, a objęcie go ubezpieczeniem za okres wsteczny	419
2.3. Dobrowolne ubezpieczenie społeczne rolników	419
2.3.1. Osoby podlegające dobrowolnemu ubezpieczeniu rolników	419
2.3.2. Czas trwania dobrowolnego ubezpieczenia społecznego rolników.....	420
2.4. Zasady dokonywania zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników.....	421
2.5. Pojęcie rolnika dla potrzeb ubezpieczenia społecznego rolników	422
2.6. Dzierżawca gospodarstwa rolnego.....	422
2.7. Zarządca gospodarstwa rolnego.....	422
2.8. Ubezpieczenie społeczne rolników, a posiadanie gospodarstwa rolnego bez tytułu prawnego ...	423
2.9. Objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników, małżonka rolnika.....	423
2.10. Pojęcie działalności rolniczej.....	423
2.11. Posiadanie gospodarstwa rolnego, a prowadzenie działalności rolniczej.....	423
2.12. Domniemania przy ustalaniu obowiązku ubezpieczenia	424
2.13. Hektar przeliczeniowy	424
2.14. Działy specjalne produkcji rolnej.....	425
2.15. Pojęcie domownika dla celów ubezpieczenia społecznego rolników.....	426
2.16. Obowiązek opłacania składek	426
2.17. Wysokość składek do KRUS	427
3. Ubezpieczenie zdrowotne rolników	427
3.1. Zmiany w ubezpieczeniu zdrowotnym rolników od dnia 1 lutego 2012 r.	427
3.2. Sposób finansowania składek zdrowotnych.....	428
ROZDZIAŁ VII. UBEZPIECZENIA WYPADKOWE	430
1. Osoby podlegające ubezpieczeniu wypadkowemu.....	430
2. Obowiązkowe ubezpieczenie wypadkowe zleceniobiorców	430
3. Okres, za który ustala się składkę na ubezpieczenie wypadkowe	431
4. Ustalenie stopy procentowej składki na ubezpieczenie zdrowotne przez podmioty określające ją sa- modzielnie	431
4.1. Ustalenie liczby ubezpieczonych	432
4.2. Jedna osoba objęta kilkoma tytułami ubezpieczenia, a ustalanie liczby osób ubezpieczonych...	433
4.3. Osoby, których nie uwzględnia się ustalając liczbę ubezpieczonych.....	433
4.4. Płatnik zgłoszony w okresie od dnia 1 stycznia danego roku do dnia 31 marca następnego roku	434
5. Wspólnicy spółki cywilnej w liczbie ubezpieczonych	435
6. Ustalenie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe dla płatnika zgłaszającego do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych	435
7. Ustalenie stopy składki wypadkowej przez ZUS	436
7.1. Stopa składki wypadkowej dla dużych podmiotów	436
7.2. Zasady ustalania składki wypadkowej przez ZUS	436
8. Samodzielne ustalenie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe przez płatników zatrudniających powyżej 10 osób	437
9. Sposób ustalenia grupy PKD do celów ustalenia wysokości stopy procentowej składki wypadkowej	438
10. Ustalenie PKD, a REGON	439
10.1. Ustalenie PKD	439
10.2. Składka wypadkowa wspólników spółki cywilnej.....	439
11. Brak REGON, a składka na ubezpieczenie wypadkowe	439

12. Podmioty niepodlegające wpisowi do REGON, a ubezpieczenie wypadkowe	440
13. Podwyższenie składki na ubezpieczenie wypadkowe	440
14. Zawyżenie lub zaniżenie składki na ubezpieczenie wypadkowe	440
15. Informacja ZUS IWA	441
15.1. Płatnicy zobowiązani do składania informacji o danych do ustalenia składki na ubezpieczenie wypadkowe – ZUS IWA	441
15.2. Termin składania ZUS IWA	441
15.3. Forma przekazywania ZUS IWA	441
15.4. Niektóre zasady wypełniania druku ZUS IWA	442
16. Konsekwencje zaniżenia składki wypadkowej	444
17. Wynagrodzenie za marzec wypłacone w kwietniu, a zmiana składki na ubezpieczenie wypadkowe	445
18. Rodzaj działalności, a wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe od dnia 1 kwietnia 2015 r.	445
ROZDZIAŁ VIII. FUNDUSZ PRACY, FUNDUSZ GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRA- COWNICZYCH I FUNDUSZ EMERYTUR POMOSTOWYCH	449
1. Fundusz Pracy	449
1.1. Obowiązek uiszczania składek na Fundusz Pracy	449
1.2. Składki na Fundusz Pracy za osoby powracające po urlopie macierzyńskim i wychowawczym	450
1.3. Sposób liczenia okresu zwolnienia z opłacania składek na Fundusz Pracy za osoby powracające po urlopie macierzyńskim	450
1.4. Druga umowa z tym samym pracodawcą, a zwolnienie z opłacania składek na FP i FGŚP	452
1.5. Składki za Fundusz Pracy za ojca dziecka powracającego z urlopu macierzyńskiego lub wy- chowawczego	452
1.6. Prawo do korzystania ze zwolnienia z opłacania składek na FP i FGŚP u kolejnego pracodawcy	453
1.7. Zwolnienie z obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy za osoby, które ukończyły 50. rok życia	454
1.8. Brak obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy przez przedsiębiorców po ukończeniu wymaganego wieku	455
1.9. Kolejna umowa z bezrobotnym, a składki na Fundusz Pracy i FGŚP	455
1.10. Zwolnienie z obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy za pracowników powyżej 55. ro- ku życia	456
1.11. Zwolnienie z opłacania składek na FP i FGŚP za zatrudnionych bezrobotnych, którzy nie ukoń- czyli 30 lat	456
1.12. Zbieg tytułów ubezpieczeń, a składka na Fundusz Pracy	456
1.13. Podmioty zwolnione z opłacania składek na Fundusz Pracy	457
1.14. Składki na Fundusz Pracy za osoby objęte dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalnym i ren- towym	458
1.15. Wysokość składki na Fundusz Pracy	458
1.16. Zleceniobiorcy, a składka na Fundusz Pracy	458
1.17. Składka na Fundusz Pracy od wynagrodzenia wypłaconego w styczniu 2017 r. za grudzień 2016 r.	458
1.18. Umowa zlecenia wykonywana przez część miesiąca	459
1.19. Osoba fizyczna zatrudniająca tylko zleceniobiorców	459
1.20. Składki na Fundusz Pracy za zleceniobiorców w wyjaśnieniach ZUS	460
1.21. Składki na Fundusz Pracy od przedsiębiorców opłacających ulgowej ZUS	461
1.22. Umorzenie składek na Fundusz Pracy przedsiębiorczym matkom	461
2. Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	461
2.1. Wysokość składki na FGŚP	461

2.2. Obowiązek opłacania składek na FGŚP.....	462
2.3. Składki na FGŚP za osoby powyżej 50. roku życia.....	463
2.4. Składki na FGŚP za pracowników powyżej 55. roku życia.....	463
2.5. Składki na FGŚP za osoby powracające po urlopie macierzyńskim i wychowawczym.....	464
2.6. Zwolnienie z opłacania składek na FP i FGŚP za zatrudnionych bezrobotnych, którzy nie ukończyli 30 lat.....	464
2.7. Wspólnota mieszkaniowa, a składki na FGŚP.....	464
2.8. Osoby objęte dobrowolnymi ubezpieczeniami społecznymi, a składka na FGŚP.....	464
2.9. Zakłady pracy chronionej i aktywności zawodowej, a składka na FGŚP.....	465
2.10. Dobrowolne ubezpieczenie emerytalne i rentowe, a składka na FGŚP.....	465
2.11. Podstawa wymiaru składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.....	465
2.12. Jednostki badawczo-rozwojowe, a składki na FGŚP.....	466
2.13. Adwokaci i radcowie prawni, a FGŚP.....	466
2.14. Notariusze, a składka na FGŚP.....	467
2.15. Biegli rewidenci, komornicy i rzecznicy patentowi, a składka na FGŚP.....	467
2.16. Umowa o pracę z synem a składki na FGŚP.....	467
3. Składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	468
3.1. Podmioty, za które należy opłacać składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	468
3.2. Pracodawca opłacający składkę na Fundusz Emerytur Pomostowych, a pozostałe zatrudnione osoby.....	468
3.3. Praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.....	469
3.4. Wykaz prac o szczególnym charakterze lub w szczególnych warunkach.....	471
3.5. Wysokość i podstawa składki na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	472
3.6. Zasady finansowania i opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	473
3.7. Dodatkowe informacje o pracownikach, za których jest opłacana składka na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	474
3.8. Korekta zgłoszenia pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.....	475
3.9. Forma przekazywania zgłoszenia danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.....	475
3.10. Obowiązek przechowywania zgłoszenia danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.....	476
3.11. Zaległości w składkach na Fundusz Emerytur Pomostowych.....	476
3.12. Składki na Fundusz Emerytur Pomostowych w deklaracji ZUS.....	476
3.13. Składka na Fundusz Emerytur Pomostowych w wyjaśnieniach Ministerstwa.....	476
ROZDZIAŁ IX. ZAGADNIENIA POZOSTAŁE.....	478
1. Zgłoszenie i wyrejestrowanie z ubezpieczeń.....	478
1.1. Dokumenty zgłoszeniowe.....	478
1.2. Zgłoszenie płatnika składek podlegającego wpisowi do ewidencji działalności gospodarczej... 478	478
1.3. Zakończenie prowadzenia działalności gospodarczej przez osobę fizyczną, a wyrejestrowanie z ZUS.....	479
1.4. Zawieszenie działalności gospodarczej przez osobę fizyczną a dokumenty do ZUS.....	479
1.5. Zgłoszenie płatnika składek podlegającego wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego.....	480
1.6. Zgłoszenie przedsiębiorcy do ubezpieczeń za pośrednictwem organu ewidencyjnego od dnia 19 maja 2016 r.	481
1.7. Zgłaszanie ubezpieczonych.....	481
1.8. Terminy zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych.....	482
1.9. Płatnicy obowiązani do dokonania zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych.....	482
1.10. Pracownik, a umowa zlecenia i obowiązek zgłoszenia.....	483

1.11. Zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych pracowników na urlopie wychowawczym.....	483
1.12. Wyrejestrowanie z ubezpieczeń.....	484
1.13. Zasady posługiwania się identyfikatorami NIP i PESEL.....	484
1.13.1. Zmiana identyfikatora od dnia 1 września 2011 r.	484
1.13.2. Zmiana danych identyfikacyjnych ubezpieczonego zgłoszonego przed dniem 1 września 2011 r. wyłącznie z numerem NIP	484
1.13.3. Raporty korygujące za okresy sprzed dnia 1 września 2011 r., a identyfikator ubezpieczonych.....	485
1.14. Zmiany danych dotyczących tytułów i rodzajów ubezpieczeń	486
1.15. Zgłaszanie do ubezpieczeń zdrowotnych członków rodziny.....	486
1.16. Dokumenty zgłoszeniowe za członków rodzin w wyjaśnieniach ZUS	488
1.17. Możliwość zgłoszenia dziecka do ubezpieczenia zdrowotnego przez obojwoje rodziców	489
1.18. Obowiązek zgłaszania i wyrejestrowywania z ubezpieczeń członków rodziny od dnia 1 stycznia 2013 r.	489
1.19. Druk ZUS KOA.....	490
2. Rozliczanie składek ZUS.....	490
2.1. Terminy rozliczania i opłacania składek.....	490
2.2. Zwolnienie z obowiązku składania deklaracji ZUS DRA.....	490
2.3. Dokumenty rozliczeniowe składane przez płatników składek.....	491
2.4. Obowiązek przekazywania dokumentów w formie elektronicznej.....	491
2.5. Obowiązek korzystania z podpisu elektronicznego przy elektronicznej transmisji ZUS.....	492
2.6. Możliwość wysyłania deklaracji do ZUS za pośrednictwem platformy ePUAP	492
2.7. Możliwość korzystania z innych programów niż Płatnik	493
2.8. Zmiana liczby ubezpieczonych, a forma przekazywania dokumentów do ZUS	493
2.9. Liczba osób ubezpieczonych	494
2.10. Numer deklaracji i raportów korygujących.....	494
2.11. Identyfikatory dokumentów rozliczeniowych przekazywanych przez syndyka masy upadłościowej	494
2.12. Podpis doradcy podatkowego na dokumentach ubezpieczeniowych	495
2.13. Pieczętki na dokumentach ZUS	495
2.14. Sprawdzenie prawidłowości danych w raportach przekazanych do ZUS	496
2.15. Korygowanie raportów miesięcznych.....	496
3. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym – tabela.....	497
4. Wniosek o interpretację przepisów składkowych.....	498
4.1. Możliwość uzyskania wiążącej interpretacji przepisów składkowych.....	498
4.2. Zakres wiążącej interpretacji przepisów składkowych	499
4.3. Forma wniosku o wydanie wiążącej interpretacji przepisów składkowych	499
4.4. Termin wydania interpretacji przez ZUS.....	500
4.5. Konsekwencje wiążącej interpretacji przepisów składkowych.....	500
5. Termin płatności lub złożenia deklaracji przypadający w sobotę lub niedzielę	500
6. Błędne oznaczenie dyspozycji wpłaty, a odsetki od zaległości podatkowych.....	501
7. Data, którą uważa się za termin dokonania zapłaty.....	502
8. Okres przechowywania kopii rozliczeń ZUS	502
9. Odpowiedzialność wspólników spółek cywilnych za składki ZUS.....	503
10. Odpowiedzialność za nieopłacone składki ZUS.....	503
11. Odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa za składki ZUS.....	503
12. Odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za składki ZUS	504

13. Spadkobiercy, a odpowiedzialność za składki ZUS spadkodawcy	504
14. Odpowiedzialność spadkobierców za składki zmarłego płatnika	504
15. Forma opłacania składek ubezpieczeniowych	505
16. Forma zapłaty składek ZUS przez mikroprzedsiębiorcę	506
17. Rachunek bankowy z którego można opłacać składki ZUS	507
18. Rozłożenie na raty, odroczenie terminu i umorzenie należności	507
19. Zaległość w składkach ubezpieczeniowych, a wina podatnika	508
20. Nieopłacone składki, a dodatkowa opłata od dnia 31 maja 2012 r.	508
21. Nieopłacenie składek w terminie, a dodatkowa opłata w wyroku Trybunału Konstytucyjnego	509
22. Przedawnienie należności z tytułu składek	510
23. Zmiana terminu przedawnienia składek ZUS od dnia 1 stycznia 2012 r.	511
24. Szczególne przypadki dotyczące przedawnienia składek ZUS	512
25. Odsetki za zwłokę od zaległości w składkach ZUS	512
26. Kwota, do której nie nalicza się odsetek	513
27. Termin zwrotu nienależnie opłaconych składek	513
28. Obowiązek zawiadomienia płatnika przez ZUS o istniejącej nadpłacie	514
29. Przedawnienie nadpłaty składek ZUS	514
30. Zasady postępowania w przypadku nienależnego opłacenia składek lub stwierdzenia powstania nadpłaty w wyjaśnieniach ZUS	515
31. Przerwanie i zawieszenie biegu przedawnienia składek ZUS	516
32. Zwrot nienależnie opłaconych składek ZUS w przypadku likwidacji płatnika	517
33. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący nienależnie opłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne	517
34. Zasady zaokrąglania składek ZUS	519
35. Dowody potwierdzające prawo do świadczeń zdrowotnych w wyjaśnieniach NFZ	519
36. Zarobkujący emeryci i renciści a zawieszenie prawa do świadczeń	519
36.1. Obowiązek informowania ZUS o przychodach emeryta lub rencisty	519
36.2. Przychody uwzględniane i pomijane	520
36.3. Metody rozliczania przychodów dla celów zawieszenia lub zmniejszenia emerytury lub renty	521
36.4. Kwoty graniczne przychodów emeryta lub rencisty	521
36.5. Limit zmniejszenia emerytury lub renty	521
36.6. Przypadki niestosowania ograniczenia przychodów emerytów i rencistów	522
36.7. Zawieszenie lub zmniejszenie emerytury, a działalność gospodarcza	522
36.8. Emeryt będący współnikiem w kilku spółkach, a zawieszenie prawa do emerytury	522
36.9. Emeryt prowadzący kilka działalności gospodarczych, a zawieszenie prawa do emerytury	524
36.10. Brak zwolnienia z pracy przy przejściu na emeryturę	524
36.11. Przychód z działalności gospodarczej, a zawieszenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych	525
37. Brak zgłoszenia pracownika, a podleganie ubezpieczeniom społecznym	527
38. Przechowywanie kopii dokumentów przekazanych do ZUS	527
39. Możliwość składania elektronicznych wniosków	527
40. Składki zapłacone za granicą	528
40.1. Możliwość odliczania składek zapłaconych za granicą	528
40.2. Warunki odliczenia składek uiszczonych za granicą	528

CZEŚĆ II. ZASIŁKI	531
ROZDZIAŁ I. ZASIŁEK MACIERZYŃSKI	533
1. Zmiany w zakresie zasiłków macierzyńskich od dnia 2 stycznia 2016 r.	533
2. Urlopy przysługujące w związku z urodzeniem dziecka	533
3. Urlop macierzyński	534
3.1. Zasady udzielania urlopu macierzyńskiego	534
3.2. Podział urlopu macierzyńskiego pomiędzy rodzicami w drodze porozumienia.....	535
3.3. Podział urlopu macierzyńskiego pomiędzy rodzicami w przypadku niezdolności matki do samodzielnej egzystencji.....	536
3.4. Zgon ubezpieczonej matki dziecka, a urlop macierzyński ojca	537
3.5. Porzucenie dziecka przez pracownicę matkę a urlop macierzyński	537
3.6. Zgon nieubezpieczonej matki dziecka, porzucenie przez nią dziecka lub brak możliwości sprawowania przez nią opieki ze względu na niepełnosprawność.....	538
3.7. Podjęcie pracy przez matkę – wcześniej nieaktywną zawodowo – a urlop macierzyński ojca....	538
3.8. Przyjęcie dziecka na wychowanie, a urlop macierzyński.....	538
3.9. Choroba w trakcie urlopu macierzyńskiego.....	539
3.10. Przerwanie urlopu na czas pobytu w szpitalu.....	539
3.11. Hospitalizacja dziecka, a przesunięcie terminu urlopu macierzyńskiego	540
3.12. Przedwczesny poród, a urlop macierzyński	540
3.13. Wcześniejsze zakończenie urlopu macierzyńskiego	541
4. Urlop rodzicielski	542
4.1. Zasady udzielania urlopu rodzicielskiego	542
4.2. Możliwość jednoczesnego korzystania z urlopu rodzicielskiego przez obojga rodziców	543
4.3. Łączenie urlopu rodzicielskiego z wykonywaniem pracy.....	544
4.4. Pobyt dziecka w szpitalu, a urlop rodzicielski	544
4.5. Dwa porody w jednym roku, a urlop rodzicielski	544
4.6. Wniosek o udzielenie urlopu rodzicielskiego	545
4.7. Urlop rodzicielski, a przysposobienie dziecka	546
4.8. Wniosek o udzielenie 52 tygodni urlopu, a późniejsza rezygnacja z urlopu rodzicielskiego	546
4.9. Ochrona pracowników na urlopie rodzicielskim.....	547
4.10. Urlopy rodzicielskie w okresie przejściowym	548
4.11. Wniosek o cały urlop rodzicielski, a skutki jego przerwania	549
5. Urlop ojcowski	550
5.1. Urlop ojcowski – zasady udzielania.....	550
5.2. Urlop ojcowski, a niepracująca matka dziecka	550
5.3. Urlop ojcowski dla rodziców adopcyjnych.....	551
6. Zasiłek macierzyński.....	551
6.1. Prawo do zasiłku macierzyńskiego	551
6.2. Urlop ojcowski w przypadku przysposobienia dziecka w wyjaśnieniach ZUS.....	552
6.3. Rezygnacja z urlopu macierzyńskiego przez matkę dziecka.....	553
6.4. Pracownica wymagająca opieki szpitalnej, a urlop macierzyński ojca	554
6.5. Rodziny zastępcze zawodowe.....	554
6.6. Przyjęcie dziecka na wychowanie, a zasiłek macierzyński	555
6.7. Choroba w trakcie urlopu macierzyńskiego.....	556
6.8. Ubezpieczenie chorobowe, a zasiłek macierzyński.....	556
6.9. Zasiłek macierzyński dla osób prowadzących działalność gospodarczą	556
6.10. Pracownica zatrudniona na zastępstwo	557
6.11. Podmioty zobowiązane do wypłaty zasiłku macierzyńskiego	557

6.12. Okres wyczekiwania a prawo do zasiłku macierzyńskiego.....	557
6.13. Urlop macierzyński przed porodem	557
6.14. Poronienie ciąży, a zasiłek macierzyński	558
6.15. Zleceniobiorca, a zasiłek macierzyński	559
6.16. Możliwość rezygnacji z zasiłku	559
6.17. Zasiłek macierzyński pobierany przez ojca	559
6.18. Okresy, za które nie przysługuje prawo do zasiłku macierzyńskiego	560
6.19. Osoby, którym przysługuje zasiłek macierzyński	560
6.20. Zasiłek macierzyński po ustaniu ubezpieczenia	560
6.21. Zasiłek macierzyński po ustaniu zatrudnienia w wyjaśnieniach ZUS	561
6.22. Prawo do zasiłku macierzyńskiego po upadłości lub likwidacji pracodawcy	563
6.23. Urlop bezpłatny, a prawo do zasiłku macierzyńskiego	565
6.24. Poród w czasie urlopu bezpłatnego, a zasiłek macierzyński	565
6.25. Dziecko niepełnosprawne, a wymiar urlopu macierzyńskiego	566
6.26. Urodzenie dziecka w czasie urlopu wychowawczego	566
6.27. Dziecko wymagające opieki szpitalnej, a zasiłek macierzyński	567
6.28. Urodzenie martwego dziecka, a zasiłek macierzyński	567
6.29. Rezygnacja z wychowania dziecka	567
6.30. Zasiłek chorobowy i zasiłek macierzyński	567
7. Podstawa wymiaru zasiłku macierzyńskiego	568
7.1. Podstawa wymiaru zasiłku macierzyńskiego dla pracownika	568
7.2. Podstawa wymiaru zasiłku macierzyńskiego po zasiłku chorobowym lub urlopie wychowawczym	569
7.3. Zasiłek macierzyński po zasiłku chorobowym	569
7.4. Podwyższenie zasiłku macierzyńskiego do kwoty świadczenia rodzicielskiego	569
7.5. Obliczanie podwyższenia zasiłku macierzyńskiego do kwoty świadczenia rodzicielskiego w wyjaśnieniach ZUS	570
7.6. Podstawa wymiaru zasiłku osoby niebędącej pracownikiem	571
7.6.1. Zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku osoby niebędącej pracownikiem od 1 stycznia 2016 r.	571
7.6.2. Podstawa zasiłku w przypadku osób nie posiadających wcześniejszego okresu ubezpieczenia z innego tytułu	572
7.6.3. Podstawa zasiłku w przypadku ubezpieczonych posiadających wcześniejszy okres ubezpieczenia chorobowego z innego tytułu i przerwę w ubezpieczeniu chorobowym nieprzekraczającą 30 dni	574
7.6.4. Podstawa zasiłku, gdy niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego, a ubezpieczony posiada wcześniejszy okres ubezpieczenia chorobowego z innego tytułu	574
7.6.5. Podstawa zasiłku, gdy niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego kalendarzowego miesiąca ubezpieczenia chorobowego, a ubezpieczony nie posiada wcześniejszego okresu ubezpieczenia chorobowego	575
7.6.6. Podstawa wymiaru zasiłków w okresie przejściowym 2015/2016	576
7.7. Ponowne ustalenie podstawy wymiaru zasiłku	576
8. Wypłata i ustalanie prawa do zasiłku macierzyńskiego	577
9. Wysokość zasiłku macierzyńskiego od dnia 17 czerwca 2013 r.	577
10. Łączenie urlopu rodzicielskiego z pracą, a wysokość zasiłku macierzyńskiego	579
11. Młodziociana pracownica rezygnująca z wychowywania dziecka	579
12. Wygaśnięcie umowy w czasie ciąży	579
13. Opodatkowanie zasiłku macierzyńskiego	580

14. Umowa zawarta w celu wyłudzenia świadczeń z ZUS.....	580
15. Zatrudnienie osoby bliskiej pracodawcy, a zasiłek macierzyński.....	580
16. Choroba w trakcie urlopu macierzyńskiego	581
17. Zasiłek macierzyński, a brak przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej	581
ROZDZIAŁ II. ZASIŁEK CHOROBY	583
1. Prawo do zasiłku	583
2. Osoby, którym przysługuje zasiłek chorobowy.....	583
3. Osoba prowadząca działalność gospodarczą, niezdolna do pracy, wnosząca o objęcie ubezpieczeniem chorobowym	584
4. Okres wyczekiwania na zasiłek chorobowy	584
4.1. Zmiana tytułu ubezpieczenia, a prawo do zasiłku chorobowego	584
4.2. Okres wyczekiwania na zasiłek chorobowy.....	585
4.3. Okres wyczekiwania dla osób objętych dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym.....	586
4.4. Przypadki, gdy doliczane są poprzednie okresy ubezpieczenia przy przerwie w ubezpieczeniu trwającym dłużej niż 30 dni	586
4.5. Przypadki, gdy okres wyczekiwania nie jest wymagany	587
4.6. Okres wyczekiwania, a 10-letni okres podlegania ubezpieczeniu.....	587
4.7. Rejestracja jako bezrobotny, a okres wyczekiwania	587
4.8. Absolwenci, a okres wyczekiwania	588
4.9. Urlop wychowawczy, a okres wyczekiwania na prawo do zasiłków	588
5. Czas pobierania zasiłku chorobowego.....	588
5.1. Długość zasiłku chorobowego	588
5.2. Wydłużenie okresu zasiłku chorobowego dla kobiet w ciąży od dnia 1 stycznia 2009 r.	589
5.3. Okres, od którego przysługuje zasiłek chorobowy z ubezpieczenia chorobowego	589
5.4. Okres, od którego przysługuje zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego	590
5.5. Zwolnienie lekarskie na przełomie roku, a zasiłek chorobowy.....	590
5.6. Zasiłek w przypadku choroby spowodowanej wypadkiem przy pracy	591
6. Zasiłek chorobowy po ustaniu tytułu ubezpieczenia	591
6.1. Prawo do zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia	591
6.2. Zasiłek po ustaniu ubezpieczenia, a inna działalność	592
6.3. Zasiłek po ustaniu ubezpieczenia, a bycie rolnikiem	592
6.4. Ustanie tytułu ubezpieczenia, a zasiłek chorobowy	593
6.5. Choroba po zwolnieniu z pracy	594
6.6. Zwolnienie lekarskie po ustaniu stosunku pracy.....	595
6.7. Urlop bezpłatny w ostatnim miesiącu zatrudnienia a prawo do zasiłku chorobowego po rozwiązaniu umowy o pracę.....	596
7. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego.....	596
7.1. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego dla pracownika	596
7.2. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego dla osoby niebędącej pracownikiem.....	597
7.3. Podstawa wymiaru w przypadku, gdy prawo do zasiłku chorobowego powstało w pierwszym miesiącu kalendarzowym ubezpieczenia chorobowego	598
7.4. Podstawa wymiaru zasiłku, a przerwa pomiędzy okresami pobierania zasiłku	598
7.5. Sposób liczenia 3-miesięcznej przerwy w chorobie.....	599
7.6. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego	600
7.7. Zmiana wymiaru czasu pracy, a podstawa wymiaru zasiłku chorobowego	601
7.8. Data zmiany wymiaru czasu pracy a zasiłek chorobowy	601
7.9. Zanizone wynagrodzenie zgłoszone do ZUS	602

7.10. Premia, a podstawa wymiaru zasiłku od dnia 12 listopada 2009 r.	602
7.11. Premia, a podstawy wymiaru w wyroku Trybunału Konstytucyjnego.....	602
7.12. Podwyższenie minimalnego zasiłku chorobowego od dnia 1 stycznia 2017 r.	603
7.13. Brak wypłaty wynagrodzenia, a podstawa wymiaru zasiłku chorobowego	604
7.14. Brak wypłaty wynagrodzenia, a podstawa wymiaru zasiłku chorobowego – raz jeszcze	605
8. Wysokość zasiłku.....	606
9. Zwolnienie lekarskie za okres pobytu w szpitalu	607
10. Obniżenie zasiłku chorobowego o 25%	607
11. 7-dniowy termin na dostarczenie zwolnienia lekarskiego przypadający w sobotę.....	608
12. Niezdolność do pracy po ustaniu zatrudnienia, a opóźnienie w dostarczeniu zwolnień lekarskich....	608
13. Zasiłek chorobowy wypłacony po śmierci pracownika.....	609
14. Przypadki pozbawiające chorego prawa do zasiłku.....	609
14.1. Brak prawa do zasiłku.....	609
14.2. Wystawianie rachunków w czasie korzystania z zasiłku chorobowego	610
14.3. Prawo do zasiłku chorobowego, a podpisanie dokumentów rozliczeniowych	610
14.4. Wykonywanie prac zarobkowych w trakcie zwolnienia przez osobę wykonującą działalność gospodarczą.....	611
14.5. Uzyskiwanie dochodów z działalności gospodarczej w okresie zasiłku chorobowego	611
14.6. Zasiłek chorobowy a działalność gospodarcza.....	611
14.7. Nabycie prawa do zasiłku chorobowego, a urlop bezpłatny.....	612
14.8. Posiadanie gospodarstwa rolnego, a prawo do zasiłku chorobowego	613
14.9. Niezdolność do pracy spowodowana nadużyciem alkoholu	615
14.10. Udział w akcji ratowniczej, a prawo do zasiłku chorobowego	615
14.11. Praca zarobkowa w czasie zwolnienia lekarskiego.....	615
15. Kontrola orzekania o niezdolności do pracy.....	616
16. Formy wystawiania zwolnień lekarskich.....	616
17. Nowa forma zwolnień lekarskich, a obowiązek posiadania elektronicznego profilu informacyjnego	617
18. Obowiązki chorego pracownika w przypadku zmiany zatrudnienia.....	618
19. Zaległość z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, a zasiłek chorobowy	618
20. Zasiłek chorobowy, a ustanie stosunku pracy u jednego z pracodawców	619
21. Zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego za przepracowany dzień, w którym zdarzył się wypadek.....	620
ROZDZIAŁ III. DOKUMENTACJA ZASIŁKOWA	621
1. Dowody stanowiące podstawę przyznania zasiłku chorobowego	621
2. Dowody stanowiące podstawę wypłaty świadczenia rehabilitacyjnego	622
3. Dokumenty stanowiące podstawę do wypłaty zasiłku macierzyńskiego.....	623
4. Zasiłek dla pracownicy, z którą rozwiązano umowę w okresie ciąży	625
5. Dokumenty niezbędne do wypłaty zasiłku opiekuńczego	626
6. Dokumenty wymagane w przypadku wypłaty zasiłków przez ZUS	627
7. Zaświadczenie płatnika składek ZUS Z-3	627
8. Zaświadczenie płatnika składek ZUS Z-3a	628
9. Zaświadczenie płatnika składek ZUS Z-3b	628
10. Wypłata zasiłku a dokumentacja dla celów ZUS	628
11. Dokumentacja dodatkowa w przypadku wypłaty zasiłku chorobowego	629

12. Termin przechowywania dokumentacji zasiłkowej przez pracodawcę	629
ROZDZIAŁ IV. ZAGADNIENIA RÓŻNE	631
1. Pozostałe zasiłki	631
2. Świadczenia przysługujące osobom prowadzącym działalność gospodarczą	631
3. Zasady wypłaty świadczeń osobom prowadzącym działalność gospodarczą	632
4. Przedawnienie roszczeń do zasiłków	633
5. Nienależnie pobrane świadczenia	634
6. Obowiązek wypłaty zasiłków z ubezpieczenia chorobowego	635
6.1. Podmioty obowiązane do wypłaty zasiłków z ubezpieczenia chorobowego	635
6.2. Zasady ustalania liczby ubezpieczonych przy ustalaniu obowiązku wypłaty zasiłków	635
6.3. Przejęcie wypłaty zasiłków przez ZUS	636
6.4. Przejęcie przez pracodawcę obowiązku wypłaty zasiłków z ubezpieczeń społecznych	636
6.5. Osoby uwzględniane w liczbie ubezpieczonych dla ustalenia podmiotu uprawnionego do wypłaty zasiłków	637
7. Termin wypłaty zasiłków	637
8. Nieterminowa wypłata zasiłków, a odsetki za zwłokę	638
9. Wypłata wyrównania zasiłku chorobowego	638
10. Obowiązki pracodawców wypłacających świadczenia	639
10.1. Podstawowe obowiązki pracodawców wypłacających zasiłki	639
10.2. Termin wypłaty zasiłków przez pracodawcę	639
11. Sposób postępowania pracodawcy w przypadku wątpliwości co do ustalenia prawa do zasiłku	639
12. Potrącenia i egzekucja z zasiłków	640
13. Wypłata zasiłku za pośrednictwem poczty, a opłata pocztowa	641
14. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego	641
14.1. Rodzaje świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	641
14.2. Osoby, którym nie przysługują świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego	642
14.3. Pojęcie wypadku przy pracy	642
14.4. Karta wypadku	644
14.5. Wykaz chorób zawodowych	644
14.6. Wykaz chorób zawodowych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego	645
14.7. Jednorazowe odszkodowanie	646
14.8. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego, a wypadek pod wpływem alkoholu	647
CZĘŚĆ III. HARMONIZACJA PRZEPISÓW Z REGULACJAMI UE	649
ROZDZIAŁ I. HARMONIZACJA SYSTEMU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH	651
1. System ubezpieczeń społecznych po przystąpieniu Polski do UE	651
2. Zakres podmiotowy wspólnego systemu zabezpieczeń	652
3. Zasady określania miejsca opłacania składek ubezpieczeniowych	652
3.1. Ogólne zasady określania miejsca opłacania składek ubezpieczeniowych	652
3.2. Pojęcie miejsca zamieszkania	653
3.3. Praca na pokładzie statku	653
3.4. Pracownicy – zasady ustalania miejsca opłacania składek	654
3.4.1. Zasad ogólnie określania miejsca podlegania ubezpieczeniu pracowników	654
3.4.2. Pojęcie osoby wykonującej pracę najemną w imieniu pracodawcy	654
3.4.3. Praca najemna w kilku krajach	655

3.4.4. Pojęcie znacznej części pracy.....	656
3.4.5. Pojęcie osoby normalnie wykonującej pracę najemną w kilku państwach członkowskich....	656
3.4.6. Praca najemna dla podmiotu spoza UE wykonywana na terenie kilku państw UE	657
3.4.7. Rozróżnianie pracy w kilku państwach od pracy oddelegowania pracownika	657
3.5. Urzędnicy – zasady ustalania miejsca opłacania składek.....	657
3.5.1. Zasady ogólne określania miejsca opłacania składek przez urzędników	657
3.5.2. Służba cywilna i jednoczesna umowa o pracę	658
3.5.3. Personel pomocniczy Wspólnot Europejskich.....	658
3.6. Osoba prowadząca działalność gospodarczą – zasady określania miejsca opłacania składek	659
3.6.1. Zasady określania miejsca opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu działalności gospodarczej.....	659
3.6.2. Pojęcie osoby normalnie wykonującej działalność jako osoba pracująca na własny rachunek	660
3.6.3. Działalność gospodarcza w kilku państwach członkowskich	660
3.6.4. Pojęcie znacznej części pracy	661
3.6.5. Pojęcie centrum zainteresowania działalnością.....	662
3.6.6. Pojęcie osoby, która normalnie wykonuje pracę na własnych rachunek w kilku państwach członkowskich	663
3.6.7. Rozróżnianie działalności w kilku krajach od normalnego wykonywania pracy na terytorium jednego kraju.....	663
3.6.8. Cudzoziemiec prowadzący działalność na terenie Polski.....	663
3.7. Działalność gospodarcza i praca najemna w różnych państwach UE	664
3.8. Ubezpieczenie obowiązkowe i dobrowolne w różnych krajach.....	664
3.9. Nowe zasady ubezpieczeń społecznych a przepisy przejściowe	665
3.10. Poświadczanie podlegania ubezpieczeniu danego kraju	667
3.11. Umowa o przejściu obowiązków płatnika.....	667
4. Najważniejsze zasady koordynacji krajowych systemów ubezpieczeń społecznych	667
4.1. Zasada równego traktowania.....	668
4.2. Zasada stosowania ustawodawstwa jednego państwa	668
4.3. Zasada sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania.....	669
4.4. Zasada zachowania praw nabytych	669
5. Osoby podlegające ubezpieczeniu zdrowotnemu	670
6. Zakres świadczeń zdrowotnych w innych krajach UE przysługujących polskim ubezpieczonym	670
7. Karta EKUZ potwierdzająca ubezpieczenie w państwie członkowskim jej wydania dla oddelegowanego pracownika	671
8. Umowa o zabezpieczeniu społecznym pomiędzy Polską a Ukrainą.....	671
9. Umowa o zabezpieczeniu społecznym między Polską a Mołdawią	672
ROZDZIAŁ II. HARMONIZACJA PRZEPISÓW UE, A ŚWIADCZENIA Z UBEZPIECZEŃ.....	674
1. Świadczenia pieniężne z tytułu choroby i macierzyństwa.....	674
1.1. Ustawodawstwo, na podstawie którego są przyznawane świadczenia	674
1.2. Nabycie prawa do świadczeń w Polsce, a wyjazd do innego kraju UE.....	675
2. Świadczenia rodzinne.....	676
2.1. Harmonizacja zasad wypłaty świadczeń rodzinnych	676
2.2. Zasady wypłaty świadczeń rodzinnych dla niektórych podmiotów	677
2.3. Zasada „niekumulacji” świadczeń	678
2.4. Zasiłki rodzinne, a koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego	678

CZĘŚĆ IV. AKTY PRAWNE	681
1. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych	683
2. Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników	736
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	751
4. Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa	791
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	818
6. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii)	824
7. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (WE) NR 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii)	871